

Sivistysvaliokunta

Asia: Varhaiskasvatuksen palvelusetelilaki

Viite: HE 54/2025 vp

Lausunnon keskeinen sisältö

Sivistysala ry katsoo, että varhaiskasvatuksen palvelusetelilaki ei ehdotetussa muodossa toteuta lainvalmistelulle asetettuja tavoitteita perheiden valinnan mahdollisuuksien vahvistamisesta sekä yksityisen varhaiskasvatusalan toimintaedellytysten tukemisesta. Tavoitteiden toteuttaminen edellyttäisi täsmällisempää säätelyä palvelunkäyttäjän asemaan sekä palvelusetelin arvon määräytymiseen.

Sivista nostaa lausunnostaan erityisesti seuraavat keskeiset ehdotukset:

6 §: Ehdotetaan palvelunkäyttäjän asemaa vahvistettavan säätämällä 1) subjektiivisesta oikeudesta palveluseteliin, mikäli palveluseteli on kunnassa käytössä, 2) palvelusetelin myöntämisestä viivytyksettä.

7 §: Kohtuullisuus tulee määrittää palvelunkäyttäjän lisäksi palveluntuottajan kannalta. Lisäksi pykälässä tulee säätää vähintään vuosittain tehtävästä indeksikorotuksesta, tai minimissään säätää tarkastelun aikavälistä (vähintään vuosittain) sekä arvon tarkastamisesta toimintaympäristön äkillisistä muutoksista johtuen.

8 §: Ehdotetaan iän ja tuen perusteella tehtävistä korotuksista täsmällisemmin säätämistä.

Lisäksi nostamme esiin, että omavastuuosuuden määritelmä (3 §) on aiheuttanut jo valmisteluvaiheessa sekaannuksia. Tyypillisesti virhekäsitysten taustalla vaikuttaa olevan asiakasmaksulaista johdetut tulkinnat. Asiakasmaksulaki ei kuitenkaan määritä yksityisen varhaiskasvatuksen palvelusetelin omavastuuosuutta. Sivista toivoo, että sivistysvaliokunta selventää mietinnössään määritelmän tulkinnan: Uusi määritelmä ei ota kantaa omavastuuosuuden suuruuteen eikä velvoita kuntaa asettamaan sille rajaa. Olennaista on, että mahdolliset nykyisin perittävät varhaiskasvatuspalveluun liittyvät maksut lasketaan osaksi varhaiskasvatuspalvelun hintaa.

Sivista tekee sivistysvaliokunnalle myös kaksi lausumaehdotusta:

1. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää valmistelun kuntien oman tuotannon kustannusten laskemiseksi ja julkaisemiseksi kansallisesti yhtenäisellä tavalla.

2. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa uudistuksen vaikutuksia ja arvioi palvelusetelin arvon kohtuullisuuden sekä perheiden valinnanvapauden toteutumista.

Lausunto sivistysvaliokunnalle

Sivistysala ry (Sivista) kiittää mahdollisuudesta lausua sivistysvaliokunnalle hallituksen esityksestä varhaiskasvatuksen palvelusetelilaiksi.

Yleistä

Hallituksen tavoitteena on ollut tukea yksityisen varhaiskasvatuksen toimintaedellytyksiä sekä tarjota yhä useammalle perheelle mahdollisuuden valita erilaisten varhaiskasvatusmuotojen välillä nykyistä tasapuolisemmin. Sivista katsoo, että hallituksen esitys jää tältä osin riittämättömäksi.

Sivista katsoo, että tarkempi sääntely palvelusetelin arvon määrittämiseksi antaisi paremmat edellytykset lainsäädännön tavoitteiden toteutumisen kannalta. Sivista ei katso tällä olevan kustannusvaikutusta: Kuntien tehtäviin ei tulisi muutosta, vaan se olisi jatkossakin varhaiskasvatuksen järjestäminen. Palvelusetelilain aiheuttamia mahdollisia kustannuksia osalle kunnista ei pitäisi verrata palvelusetelien nykyisiin usein alihinnoiteltuihin kustannuksiin, vaan siihen kustannukseen joka kunnalle koituisi varhaiskasvatuksen järjestämisessä omana tuotantona. Arvo olisi Sivistan ehdottamien muutosten jälkeenkin mahdollista määrittää siten, että yksityinen varhaiskasvatus olisi kunnalle kustannustehokas kumppani. Kunnalla olisi jatkossakin itsehallintonsa puitteissa mahdollista päättää haluaako se hyödyntää palveluseteliä järjestämistapana.

Jotta esitettävällä lailla on edellytykset vastata sille ehdotettuun tarkoitukseen, palvelusetelin arvon määräytymisestä on oltava mahdollista säätää ehdotettua täsmällisemmin, vaikka sen arvioitaisiin kaventavan kunnan itsehallintoa tältä osin – kyse on tällöin kuntalaisten edun toteutumisesta.

Nykytilasta

Nykytilan kuvauksessa on todettu, että kuntien palvelusetelimenot olivat vuonna 2023 noin 314 miljoonaa euroa. Samalla tulisi tunnistaa, että palvelusetelin hyödyntäminen on mahdollistanut kunnille kustannussäästöjä. Sivista pitää ongelmallisena, että esitysluonnoksessa ei tunnisteta sitä, että vahvistuessaan kuntien toimintatapana palvelusetelin hyödyntäminen mahdollistaisi kunnille omaa tuotantoa kustannustehokkaamman toimintatavan. Tämä kuitenkin edellyttää sitä, että yksityisten toimijoiden toimintaedellytykset ovat turvatut. Samalla on selvää, että mikään kunta ei käyttäisi palveluseteliä, jos se tulisi kalliimmaksi kuin kunnan oman tuotannon kustannus.

Yksityisillä varhaiskasvatustoimijoilla on tahtotila olla kunnille kestävä talouden kumppani. Tällä hetkellä palvelusetelien arvot ovat kuitenkin karanneet liian kauas kunnan oman tuotannon kustannuksista. Esimerkiksi Kuusikkokuntien vertailussa ([2024](#)) vertailukelpoinen säästö on 15–28 prosenttia kunnan oman tuotannon kustannuksiin verraten. Hyvinvointiala HALI on tehnyt vuonna [2023](#) selvityksen, jonka mukaan oman tuotannon kustannukset olivat kunnille keskimäärin 37 % korkeampia

kuin yksityisen palveluntuottajan tuottaman varhaiskasvatuksen kustannukset kunnalle alle 3-vuotiaiden lasten tapauksessa ja keskimäärin 20 % korkeampia yli 3-vuotiaiden lasten tapauksessa.

Näitä eroja ei voi pitää enää kohtuullisina, sillä varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden velvoitteet ovat kuitenkin pääosin samat.

Palvelusetelien niukat arvot näkyvät alan yleisissä näkymisissä. Sivistysalan barometrissa (2024) yli puolet vastaajista arvioi yleisten näkymien heikentyneen kuluneen 12 kuukauden aikana. 43 prosenttia vastaajista uskoo puolestaan yleisten näkymien heikentyvän seuraavan 12 kuukauden aikana. Kysymys taloudellisesta tuloksesta osoittaa yksityisen varhaiskasvatusalan alijäämäisyyden lisääntyneen.

Vaikutusten arvioinnista

Sivista toteaa, että erityisesti yritysvaikutusten ja yhteiskunnallisten vaikutusten arviointi on kuvattu perusteettoman optimistisesti. Vaikutusten arvioinnissa todetaan pelkästään palvelusetelin säilyttämisen olevan varhaiskasvatuksen yritystoimintaa pitkällä aikavälillä lisäävä ja sen kannattavuutta parantava toimi. Sivista pitää tätä arviota täysin perusteettomana, sillä paikallisia ratkaisuja ohjataan esitetyllä lainsäädännöllä varsin vähän. Nykytilanne on yksityisten varhaiskasvatustoimijoiden, niin yhdistysten kuin yritysten, kannalta erittäin haastava: Palvelusetelin arvo on jäänyt paikoin kohtuuttomasti jälkeen kunnan oman tuotannon kustannuksista, iän ja tuen tarpeen perusteella tehdyt kerroinkorotukset eivät ole riittäviä. Toimintaympäristö on ennakoimaton, sillä sääntökirjassa määritellyjä indeksikorotuksia on jäädytetty sekä tietyssä tapauksessa myös uusien palvelusetelien myöntäminen on jäädytetty. Moni pieni toimija on joutunut lopettamaan toimintansa. Pelkkä palvelusetelijärjestelmän olemassaolo ei riitä varmistamaan yksityisten varhaiskasvatustoimijoiden toimintaedellytyksiä.

Sivista yhtyy arvion huomioon siitä, että tiettyjen sääntökirjassa määritellyjä kohtuullisuuteen vaikuttavien tekijöiden (ikä, tuen tarve) nostaminen lain tasolle selkeyttäisi kuntien ja palveluntuottajien välistä yhteistyötä. Sivista pitää tarkoituksenmukaisena, että yhteisistä käytännöistä lain tasolla säätämällä saadaan vapautettua kuntien ja palveluntuottajien aikaa yhteiseen palvelutarjonnan ja varhaiskasvatuksen kehittämiseen palvelusetelin yksityiskohdista neuvottelun sijaan.

Yhdenvertaisuuden toteutumista arvioitaessa todetaan, että esitykseen ei sisälly sellaista tekijää, joka vaarantaisi lasten yhdenvertaisuuden poiketen nykyisestä lainsäädännöstä. Sivista pitää tätä hyvin vaatimattomana lähtökohtana perusoikeuksien toteutumisen tarkastelulle. Sivista katsoo, että oleellisempaa on se, että esityksellä ei tuoda parannusta olemassa oleviin lasten keskinäisen yhdenvertaisuuden toteutumisen haasteisiin, jotka ovat syntyneet nykyisen lainsäädännön seurauksena. Yksityiset varhaiskasvatustoimijat kompensoivat esimerkiksi riittämätöntä tuen tarpeen perusteella myönnettävää resurssia parhaansa mukaan. Erilaisten asiakaskokemuskyselyiden perusteella tässä onkin onnistuttu hyvin. Resursoinnin tilanne ei ole kuitenkaan kestävällä pohjalla.

Sivista on huolissaan siitä, että pitkällä aikavälillä aliresusointi tuo haasteita lapsen edun yhdenvertaiseen toteutumiseen. Palvelusetelilain uudistamisen tavoitteena tulisi olla nimenomaan korjata tätä epäkohtaa ja vahvistaa lasten keskinäisen yhdenvertaisuuden toteutumista kunnan sisällä.

Vaikutusarviossa tuodaan esille, että ruotsin- tai saamenkielisiä palveluita voitaisiin järjestää palvelusetelillä tuetussa toiminnassa kunnassa esiintyvän tarpeen mukaan. Sivista huomauttaa, että ruotsin- ja saamenkielinen varhaiskasvatustarjonta on hankittavana ostopalveluna, kun kyse on oikeudesta varhaiskasvatukseen lapsen tai huoltajan äidinkielellä. Sivista toivoo sivistysvaliokunnan täsmentävän tämän mietinnössään.

Pykäläkohtaiset huomiot

1 § Lain tarkoitus

Lain tarkoitukseksi esitetyt kolme näkökulmaa ovat kaikki kannatettavia.

Lapsen edun ensisijaisuus on keskeinen periaate varhaiskasvatusta järjestettäessä, tuotettaessa tai siitä päätettäessä. Sivista ehdottaa, että lain tarkoitusta kuvaavaan pykälään lisätään näkökulma lapsen edun ensisijaisuudesta esimerkiksi seuraavasti:

“Tämän lain tarkoituksena on varhaiskasvatuksen palvelusetelin avulla *vahvistaa lapsen edun ensisijaisuuden toteutumista*, lisätä perheen valinnan mahdollisuuksia lasten varhaiskasvatuksen järjestämiseksi, parantaa varhaiskasvatuspalvelujen saatavuutta ja edistää kunnan ja yksityisten palveluntuottajien yhteistyötä.”

2 § Soveltamisala

Ei lausuttavaa.

3 § Määritelmät

Omavastuuosuudelle ehdotetaan uutta määritelmää nykyiseen käytäntöön verrattuna. Tällä hetkellä osa kunnista määrittää omavastuuosuuden samansuuruiseksi kuin kunnallisen varhaiskasvatuksen asiakasmaksu olisi asiakasmaksulain perusteella. Tämän lisäksi voi kuitenkin olla mahdollisuus periä lisämaksua, jonka suuruudelle noin puolet palveluseteliä käyttävistä kunnista asettaa sääntökirjassa enimmäisrajan (nk. hintakatto). Jatkossa tämä lisämaksu olisi laskettava osaksi omavastuuosuutta. Sivista huomauttaa, että esimerkiksi ruokaan tai materiaaleihin liittyvät kustannukset eivät ole “lisämaksuja” vaan kiinteä osa varhaiskasvatuspalvelun kustannuksia. Omavastuuosuuden lisäksi jatkossa olisi mahdollista periä maksuja sellaisesta toiminnasta, joka ei ole osa varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista varhaiskasvatuspalvelua.

Sivista katsoo, että lain on oltava toimiva kokonaisuus monenlaisille palveluntuottajille. Toisille tuottajille tarkoituksenmukaisinta on pyrkiä hinnoittelemaan palvelu kunnallista palvelua vastaavasti, kun toisille toiminnan kehittäminen vastaamaan kysyntään edellyttää laajempaa taloudellista liikkumatilaa. Näin ollen Sivista pitää hyvänä sitä, että laki ei aseta rajaa omavastuuosuuden suuruudelle, eikä velvoita kuntaa asettamaan sellaista.

4 § Palveluntuottajat

Ei lausuttavaa.

5 § Palveluntuottajan ja toimipaikan hyväksymisen edellytykset

Kohdassa 2 todetaan hyväksymisen edellytykseksi tuotetulle varhaiskasvatukselle sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta. Sivista pitää kohtaa ongelmallisena. Ei ole kohtuullista, jos kunta tekee esimerkiksi varhaiskasvatuslain ylittäviä panostuksia omaan tuotantonsa ja edellyttää vastaavaa myös palvelusetelipäiväkodeilta kompensoimatta näitä vaatimuksia. Edellytettäessä vastaavaa palvelun tasoa kuin kunnallisena tuotantona palveluntuottajan kokonaistulon on oltava niin ikään vastaavalla tasolla.

Kohdassa 4 säädetään kunnan mahdollisuudesta määritellä muita palvelunkäyttäjien tarpeisiin, palvelujen määrään tai laatuun tai kunnan olosuhteisiin liittyviä taikka muita vastaavia vaatimuksia. Tyypillisesti näitä ehtoja on asetettu palvelusetelin sääntökirjassa. Vaatimuksia rajattaisiin siten, että niiden tulisi olla syrjimättömiä ja perustuttava puolueettomasti arvioitaviin seikkoihin. Sivista pitää tätä täsmennystä olennaisena, mutta katsoo silti kohdan antavan liian väljän määräysvallan palveluntuottajalta edellytettäviin asioihin. Esityksessä viitataan perustuslakivaliokunnan lausuntoon sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelilain vastaavasta säännöksestä: kunnan erikseen asettamat vaatimukset eivät voi jäädä epäasianmukaisen avoimiksi ja täten haitallisiksi elinkeinoharjoittajan näkökulmasta. Sivista katsoo, että palveluntuottajalla pitäisi olla mahdollisuus sopia palvelun tarjonnasta, kuten aukioloajoista, suoraan palvelunkäyttäjien kanssa.

6 § Palvelunkäyttäjän asema

Sivista katsoo, että pykälä ei riittävästi turvaa palvelunkäyttäjän asemaa esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa kunta päättää jättää palvelusetelien myöntämisen. Sivista pitää palvelusetelien myöntämisen jättäytymistä erittäin ongelmallisena perheiden valinnanvapauden rajaamisena, mikä on myös vastoin laille esitettävää tarkoitusta. Erityisen haitallista se on palvelunkäyttäjälle niissä tilanteissa, joissa varhaiskasvatus muodostaa jatkumon saman toimijan esi- ja perusopetukseen. Kunnan mahdollisuus jättää palvelusetelien myöntäminen on ongelmallista myös elinkeinovapauden toteutumisen kannalta.

Sivista ehdottaa palvelunkäyttäjän asemaa vahvistettavan siten, että pykälässä säädettäisiin *subjektiivisesta oikeudesta palveluseteliin*, mikäli palveluseteli on kunnassa käytössä. Vähintään

pykälässä tulisi määritellä ne tilanteet, joissa kunta voi jättää palvelusetelin myöntämättä. Sivista katsoo, että näiden tilanteiden tulisi olla tarkkarajaisesti määritellyjä ja selkeänä lähtökohtana se, että vanhemman tai muun huoltajan toiveiden kunnioittaminen on ensisijainen lähtökohta.

Sivista kiinnittää tässä yhteydessä huomiota myös kunnan palveluohjauksen toimivuuteen. Varhaiskasvatukseen osallistuminen on lapsen etu. On palvelunkäyttäjän aseman kannalta olennaista, että palveluohjauksessa vastataan aidosti lapsen vanhemman tai muun huoltajan toiveisiin esimerkiksi ilmoitetun päiväkotipaikan ensisijaisuusjärjestyksen mukaisesti.

Varhaiskasvatustlain mukaan lapsen vanhemman tai muun huoltajan, joka haluaa lapselle lain 12 §:n mukaisen kunnan järjestämän varhaiskasvatuspaikan, on tehtävä sitä koskeva hakemus viimeistään neljä kuukautta ennen kuin lapsi tarvitsee paikan. Osa kunnista on ottanut käyttöön saman käytännön myös palveluseteliä haettaessa. Sivista ehdottaa, että palvelunkäyttäjän asemaa täsmennetään siten, että palveluseteli tulee myöntää viivytyksettä, eikä siihen voida soveltaa varhaiskasvatustlain mukaista neljän kuukauden odotusaikaa. Perheiden palveluiden sujuvuuden tulisi olla palveluohjauksen lähtökohta.

7 § Palvelusetelin arvon määrytyminen ja tiedonsaantioikeudet

Sivista katsoo, että pykälä 7 arvon määryntymisestä on osin epäselvä: on epäselvää, viitataanko arvon määryntymisen tekijöissä aina palvelusetelin perusarvoon vai osin myös yksittäisen palvelunkäyttäjän setelin arvoon. Esimerkiksi lapsen tuen huomioinnissa palvelusetelien arvossa on varsin yleistä tarkastella palvelusetelin perusarvoon tehtäviä korotuksia jopa lapsikohtaisesti. Selkeä lainsäädäntö ja mahdollisimman pieni määrä harkinnanvaraisia elementtejä keventäisi kunnan hallinnollista työtä ja varmistaisi yksityisille varhaiskasvatustoimijoille ennakoitavaa toimintaympäristöä.

Seuraavaksi lausunnossa on käsitelty pykälään liittyviä eri näkökulmia tarkemmin.

Kohtuullisuuden arviointi palveluntuottajan kannalta

Sivista pitää käytännön kannalta ongelmallisena sitä, että arvoa määritettäessä kohtuullisuuden arvioinnissa ensi sijalla on palvelunkäyttäjän näkökulma. Kunnat voivat tällä hetkellä vaikuttaa palvelunkäyttäjän kustannuksiin asettamalla sääntökirjassa ehtoja palvelunkäyttäjän lisämaksun (jatkossa omavastuuosuuden) suuruudelle ja näin palvelusetelin arvolla ei ole varsinaisesti vaikutusta palvelunkäyttäjälle koituvien kustannusten kohtuullisuuteen. Käytännössä arvo voi olla hyvinkin kohtuuton varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Sivista ehdottaa, että arvon määryntymisessä edellytetään huomioitavaksi arvon kohtuullisuus myös itse palvelun tuottamisen kannalta esimerkiksi seuraavasti:

”Kunnan tulee määrittää palvelusetelin arvo niin, että se on palvelunkäyttäjän *ja palveluntuottajan* kannalta kohtuullinen.”

Vaihtoehtoisesti kohdassa voitaisiin säätää kohtuullisesta arvosta esimerkiksi varhaiskasvatuslain tavoitteiden kannalta. Tätä kohtuullisuutta olisi mahdollista arvioida kunnan oman tuotannon kustannusten perusteella. Sivista katsoo, että nyt ehdotettu muotoilu oman tuotannon kustannusten huomioimisesta kohtuullisuutta arvioitaessa ei riitä takaamaan kohtuullisuuden toteutumista. Kirjaus noudattelee nykyisin sovellettavaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelilain muotoilua, joka edellyttää, että ”kohtuullisuutta arvioitaessa on otettava huomioon kustannukset, jotka aiheutuvat hyvinvointialueelle vastaavan palvelun tuottamisesta hyvinvointialueen omana tuotantona tai hankkimisesta ostopalveluna”. Erilaisten tehtyjen selvitysten perusteella (mm. Kuusikkokuntien vertailu, Hyvinvointiala ry:n selvitys 2023) palvelusetelin arvot voivat olla jopa 20–35 prosenttia matalampia kuin vertailukelpoiset kunnan oman tuotannon kustannukset. Koska lainsäädännön vaatimukset ovat keskeisiltä osin yhtenevät, tätä ei voi pitää kohtuullisena. Näin ollen laissa on syytä täsmentää kunnan oman tuotannon kustannusten suhdetta palvelusetelin arvon määrittämiseen.

Kunnan oman tuotannon kustannukset

Sivista on kannattanut kunnille säädettävää velvoitetta oman tuotannon kustannusten laskemiseen ja julkaisuun, jotta arvon kohtuullisuuden toteutumista olisi aidosti mahdollista seurata. Sivista katsoo, että kustannusten laskenta ja julkaisu edistäisi myös tietoon perustuvaa päätöksentekoa sekä verovarojen vastuullista käyttöä. Tätä ei kuitenkaan esitetä. Vaihtoehtoisissa toteutustavoissa todetaan, että valtakunnallisen käytännön luominen olisi hankalaa, koska kunnilla on käytössä erilaisen sisäisen vuokran malleja. Esimerkiksi Kuusikkokuntien laskelmien perusteella tilakustannukset muodostavat noin 15–20 prosenttia päiväkodissa järjestettävän kunnallisen varhaiskasvatuksen kustannuksista. Tilakustannusten osuus on olennainen, mutta kuitenkin selvästi pienempi kuin muiden kustannusten osuus. Sivista katsoo, että tämän osuuden arvioimiseksi voitaisiin kehittää vaihtoehtoisia tapoja. Sivista ehdottaa, että sivistysvaliokunta esittää lausumana eduskunnalle, että opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää valmistelun kunnan oman tuotannon kustannusten laskemisen kehittämiseksi palvelusetelilainsäädännön jatkokehittämistä varten. Esimerkiksi Kuusikkokuntien pitkäjänteinen työ kustannusten avaamiseksi voisi toimia tässä hyvänä pohjana.

Lapsen tuen tarpeen huomiointi

Sivista pitää hyvänä sitä, että kohtuullisuutta arvioitaessa olisi otettava huomioon lapsen ikä ja tuen tarve. Sivista kannattaa näiden tekijöiden kirjaamista lainsäädäntöön.

Jokaisella lapsella varhaiskasvatuksessa on oikeus tarvitsemaansa tukeen. Kunnat osallistuvat kuitenkin vaihtelevasti yksityistä päiväkotia käyvän lapsen tukitoimien kustannuksiin. Sivistysalan jäsenkyselyssä (2024) 60 prosenttia vastaajista sanoi, että lapsen tukeen kunnalta saatu resurssi ei ole

oikein mitoitettu. Tyypillisesti tuen tarve huomioidaan muun muassa palveluseteliä korottavilla kertomilla, jotka on määritelty sääntökirjassa. Sivistan jäseniltä saadun palautteen perusteella enenevissä määrin on niitä kuntia, joissa myönnetty resurssi ei riitä hankkimaan niitä rakenteellisia tukitoimia, joita lapsi tarvitsisi. Sivista katsoo, että tuen tarpeen huomioinnista säättäminen laissa edistää lasten yhdenvertaisuuden toteutumista. Sivista on kuitenkin huolissaan siitä, että ehdotettu kirjaus ei ole riittävän velvoittava. Sivista ehdottaa, että iän ja tuen tarpeen huomioimisesta palvelusetelin arvossa säädettäisiin lisäksi pykälässä 8, jossa voitaisiin säätää iän ja tuen tarpeen perusteella tehtävistä korotuksista esimerkiksi vastaavalla tavalla kuin kunnan sisäisessä budjetoinnissa kunnallisten päiväkotien osalta toimitaan. Samaan on kiinnittänyt huomiota lausuntokierroksella myös Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia.

Arvon kohtuullisuuden tarkistaminen

Palvelusetelin arvon kohtuullisuutta esitetään tarkistettavan säännöllisesti. Kunta päättäisi tarkemmasta aikavälistä ja tarkastelun tavasta. Yksityiskohtaisissa perusteluissa on kuvattu hyvin, miten kohtuullisuusvaatimuksen vuoksi arvoa olisi tarkasteltava säännöllisesti suhteessa esimerkiksi palvelunkäyttäjän maksukyvyn muutoksiin, varhaiskasvatuslaissa tapahtuviin järjestämistä koskeviin muutoksiin tai kunnan oman tuotannon kustannusten muutoksiin. Sivista pitää kuitenkin lakiin ehdotettavaa kirjausta riittämättömänä säädöksenä varmistamaan yksityisen varhaiskasvatuksen toimintaedellytyksiä kustannusten noustessa ja ehdottaa, että tämän sijaan laissa säädettäisiin *vähintään vuosittain tehtävästä indeksikorotuksesta*. Indeksikorotuksen muodostuminen voitaisiin määritellä esimerkiksi vastaavasti kuin peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotus. Minimissään esitystä tulee muokata siten, että arvon tarkastelun aikavälistä säädettäisiin laissa (vähintään vuosittain). Lisäksi palvelusetelin arvon kohtuullisuutta tulisi edellyttää tarkasteltavan tilanteissa, joissa kustannukset kasvavat äkillisesti palveluntuottajasta riippumattomista syistä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi lakimuutosten vaikutukset palveluntuotannon kustannuksiin tai lähihistorian globaaleihin kriiseihin vertautuvat tilanteet.

Muuta

Sivista ehdottaa harkittavaksi myös varhaiskasvatuksessa olevien sisarusten lukumäärän huomioimista palvelusetelin arvoa määritettäessä. Perheiden yhdenvertaisuuden ja valinnanvapauden toteutumisen kannalta on olennaista, että asiakasmaksulain mukaiset sisarusalennukset toteutuvat myös palveluseteliä käytettäessä ilman, että ne vähentävät palveluntuottajan kokonaistuloa.

8 § Palvelusetelin arvon korottaminen

Sivista ehdottaa, että iän ja tuen tarpeen huomioimisesta palvelusetelin arvossa säädettäisiin lisäksi pykälässä 8, jossa voitaisiin säätää iän ja tuen tarpeen perusteella tehtävistä korotuksista esimerkiksi vastaavalla tavalla kuin kunnan sisäisessä budjetoinnissa kunnallisten päiväkotien osalta toimitaan. Samaan on kiinnittänyt huomiota lausuntokierroksella myös Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia.

9 § Kunnan vastuun raja

Ei lausuttavaa.

10 § Muutoksenhaku

Sivista pitää tärkeänä, että palvelunkäyttäjälle on määritelty oikeusturvakeinot palvelusetelin arvosta tehdyn päätöksen oikaisulle sekä oikaisuvaatimuksen johdosta tehdystä päätöksestä valittamiselle. Myös perustuslakivaliokunta on esittänyt huomion siitä, että valitusoikeuden avaamista tulisi harkita muissakin palveluseteliin liittyvissä asioissa kuin arvon määrytymisen osalta. Sivista ehdottaa, että pykälään 10 lisätään muutoksenhaun perusteeksi myös *palvelusetelin myöntämättä jättäminen*, mikäli lakiin ei kirjata palvelunkäyttäjälle subjektiivista oikeutta palveluseteliin.

Helsingissä 11.9.2025

Sivistysala ry

Heikki Kuutti Uusitalo, johtaja, politiikka ja vaikuttaminen

Annakaisa Tikkinen, johtava asiantuntija, politiikka ja vaikuttaminen
annakaisa.tikkinen@sivista.fi, puh. +358403566082

Sivistysala tekee sinnikästä työtä koulutuksen, osaamisen ja luovuuden puolesta. Sivista edustaa yli 430:a yksityistä sivistysalan työnantajaa. Jäsentemme palveluksessa on noin 70 000 alan ammattilaista. Olemme Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n jäsen.